

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA TA'LIM BERISHNING ZAMONAVIY
TEXNOLOGIYALARI

Sohibjamolova Oygul Sohibjamol qizi

Andijon viloyati Andijon tumani 16-sonli DMTT tarbiyachisi

Annotatsiya: *ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim berishning o'ziga xosligi, afzalliklari, ta'lim jarayonidagi zamonaviy texnologiyalari ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *bolalar, maktabgacha ta'lim, jarayon, metod, usullar, zamonaviy texnologiya.*

Yangi talablarga javob beruvchi zamonaviy, islohlashgan maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisining yuksak bilim va kasbiy mahoratga ega bo'lishi talab etiladi.

Ta'lim maktabgacha tarbiya yoshidagi bolaning bilish qobiliyatlarini muntazam-rejali ravishda rivojlantirib borish, bolalar bog'chasi tarbiya dasturida belgilangan eng oddiy bilimlar sistemasi bilan qurollantirish, malaka va ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarga aqliy tarbiya berishda ta'lim yetakchi rol o'ynaydi. Chunki, ta'lim jarayonida aqliy tarbiyaga doir hamma masalalar hal etiladi. Ta'lim bolalarga izchillik bilan bilim berishni, bu bilimlarni aniqlash va sistemalashtirishni, bilish jarayonlarini, tafakkur faolligini rivojlantirishni nazarda tutadi. Ta'lim kuzatuvchanlik, qiziquvchanlik va aqlning sinchkovlik, ziyraklik, tanqidiylik kabi sifatlarini rivojlantirishga yordam beradi. U jismoniy, estetik va mehnat tarbiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ham zarurdir. Bog'chada bolalarga madaniy-gigiyenik ko'nikmalar, asosiy harakatlar o'rgatiladi, ular madaniy-axloqiy qoidalarni o'zlashtirib oladilar.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshiriladigan ulkan islohatlarning muvaffaqiyatga eng awalo odamlarning o'z ishlariga ma'suliyat bilan qarashlariga, kundalik mehnat faoliyatida mamalakat taraqqiyotiga hissa bo'lib qo'shiladigan savobli ishlarni qila olishlariga bog'lik. Jamiyatda pedagog (o'qituvchi, tarbiyachi) birinchidan, o'sib kelayotgan aviodni tarbiyalash, ikkinchidan mehnatkash xalqimizga har tomonlama bilim berishdek savobli va ma'suliyatli vazifalarni bajaradi. Maktabgacha pedagogika fani - bu kelajak. istiqbol uchun meros qilib qoldiriladigan boylikdir. Bu boylikning qadr-qimmati shu qadar buyukki, u odamni ma'naviy jihatdan boy qilib, qalbini baxtga, ilohiy nurga to'ldiradi. Dunyoda biror kimsa yuqki, uning ustoz bo'lmasa. U xukumat rahbarimi, buyuk allomami, shifokormi, xalq mexrini qozongan yozuvchimi yoki qo'li gul kosibmi, qo'yingki, barcha-barchaning o'z ustoz va hayot yo'lini charog'on etib turuvchi yulboshchisi bo'ladi.

Bolalarga ta'lim berish jarayonida quyidagi metodlardan foydalaniladi:

Kuzatish metodi bolalarni tevarak-atrof bilan tanishtirish imkonini beradi. Bunda bolalar ko'rish, eshitish, sezish idroklari orqali bilimlarni egallash imkoniyatiga ega

bo'ladilar. Bu esa, asosan, yangi bilim berishda qo'llaniladi. Kuzatish — bolalarning narsa, voqealarning ma'lum maqsadi bilan rejali idrok etishidir. Bu usul ma'lum obyektlarni kuzatishda yetakchi o'rinni egallaydi.

Namoyish etish metodi. Bu metodda tarbiyachi bolalarga narsaning o'zini yoki tasvirini ko'rsatadi. Kuzatish so'z bilan qo'shib olib boriladi. Bu asosan bevosita kuzatib, ko'rib bo'lmaydigan narsalar bilan tanishtirishda qo'llaniladi. Masalan, hayvonlar, o'simliklar hayoti bilan tanishtirish. Texnikaviy vositalardan foydalanish MTMda ta'lim jarayonini qiziqarliroq o'tkazishni ta'minlaydi. Tevarak-atrof bilan tanishtirish imkoniyatini kengaytiradi. Texnikaviy vositalardan tarbiyachi katta va tayyorlov guruhlarida foydalanadi. Kichik guruhlardan boshlab bolalarga hikoyalarga ishlangan suratlar ko'rsatiladi. Bu buyum va narsalarni izchillik bilan idrok etish imkonini beradi va sinchkovlik hislarini o'stiradi.

Hikoya qilib berish metodida materialni aniq, obrazli, ta'sirchan bayon qilinadi. O'rta guruhdan boshlab badiiy asarlarni ifodali o'qib beriladi. Bu bolalarga ta'lim berishda va ularning aqliy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Hikoya qilib berish metodi mustaqil metod sifatida qo'llaniladi. Suhbat metodi. Suhbat MTM didaktikasida muhim o'rinni egallaydi. Tarbiyachi bolalar bilim va amaliy tajribalariga suyanib, savollardan foydalangan holda ularni yangi bilimlarni egallashiga, mustahkamlashiga harakat qiladi.

«Suhbat 3—4 yoshli bolalar bilan o'tkazilmaydi. 4—5 yoshli bolalar bilan ham suhbat mustaqil mashg'ulot sifatida o'tkazilmaydi. Bu yoshda kuzatish qisqa suhbat bilan qo'shib olib boriladi. 6 yoshdan boshlab suhbat mustaqil mashg'ulot tarzida o'tkazilishi mumkin»⁶⁴

Amaliy metod. Bu metod tarbiyachiga bolalarning turli-tuman amaliy faoliyatlarini tashkil etishga, bilim, malaka va ko'nikmalarni egallab olishga yordam beradi. Bu metod orqali bola buyumlarning o'ziga tanish bo'lmagan xususiyatlarini bilib oladi. Tarbiyachi amaliy mashg'ulotlarda bolalarning oldiga vazifa qo'yib, bolalardan mashq qilishni talab etadi. Shular orqali bola bilim, ko'nikma va malakalarni egallab oladi.

O'yin metodi didaktik vazifani tushunarliroq, ta'limni qiziqarli qilib tashkil etishga yordam beradi. O'yin metodi bolalarning ixtiyoriy diqqatlarini oshiradi, bola irodasini, ijodiy fikrini rivojlantiradi. Bola ijodiy o'yinda aqliy jihatdan tarbiyalanadi va rivojlanadi. Kichikintoylar o'ynaydigan sujetli o'yinlarning asosiy mazmuni — buyumlar bilan bajariladigan xilma-xil harakatlarni tasvirlashdir. Bunday o'yinlar jarayonida bolalar buyumlardan foydalanish, ular bilan amallar bajarishning ijtimoiy mustahkamlangan usullarini o'zlashtirib oladilar. Bunda harakatlarni umumlashtirish va bolaning ongida ularni aniq bir buyumdan ajratish jarayoni ro'y beradi.

⁶⁴ P. Yusupova. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. T., «O'qituvchi», 1993, 95-bet

Bolaning rivojlanishiga qarab, ularning ijodiy o‘yinlari tobora rejali xususiyat kasb etadi: bolalar o‘yinning mazmuni haqida, o‘yinchoqlardan foydalanish va h.k.lar to‘g‘risida kelishib oladilar. Shu yo‘l bilan o‘yin davomida bolaning rivojlanishi uchun muhim bo‘lgan tafakkurning rejalashtiruvchi vazifasi tarkib topadi.

Bolaning aqliy tarbiyasida ijodiy o‘yinlar bilan bir qatorda didaktik o‘yinlar ham katta o‘rin egallaydi. Bunday o‘yinlar tayyor mazmunga va aniq qoidalarga ega. Juda ko‘p xalq o‘yinlari avloddan avlodga o‘tib kelmoqda. Pedagoglar tomonidan ham ko‘pgina o‘yinlar ishlab chiqilgan. Didaktik o‘yinlar deb nomlanishining o‘zi ham bu o‘yinlarning maqsadi bolalarni aqliy rivojlantirishdan iboratligini bildiradi. Binobarin, ular aqliy tarbiya vositasi, deb qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. P. Yusupova. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. T., « O‘qituvchi», 1993, 95-bet
2. MAKTABGACHA TA’LIM PEDAGOGIKASI. Toshkent - «ILM ZIYO» - 2011
3. . Sh. Shodmonova. Maktabgacha pedagogika. T., «Fan va texnologiyalar», 2005.